

*In den Wäldern sind Dinge, über die nachzudenken,
man jahrelang im Moos liegen könnte. (Franz Kafka)*

Laat je in deze nieuwe rubriek verwonderen door grappige, indrukwekkende en leerrijke boswaarheden uit het verleden. Eigen bijdragen en ideeën zijn steeds welkom op het redactieadres!

Zwijnerij in Bos Ter Rijst

HANS BAETÉ, met dank aan KOEN VAN DEN BERGE
voor de nuttige achtergrondinformatie

Varkens, bossen en mensen vertonen een stokoude relatie met elkaar. Het in bossen drijven van grote varkenskudden was zeker tot in de vijftiende eeuw van vitaal belang in onze samenleving. Deze praktijk duurde in delen van het Zoniënwoud zelfs voort tot omstreeks 1810. Varkens werden in de herfst vetgemest met onder meer eikels en beukenootjes. In deze bijdrage richten we ons op een minder bekend 'zwartwildpark' in het Pajotse Bos Ter Rijst, een noordelijke uitloper van het Strihouxbos, op de grens van Henegouwen en de Brabantse gewestgrens. Een zwartwildpark is een afgesloten jachtbos met wilde zwijnen. Afgesloten, want deze notoire zwerfers trokken doorheen de geschiedenis een spoor van schade aan landbouwgewassen. Een keizerlijke verordening uit 1781 noopte de toenmalige hertog van Arenberg – die een fervent jager was – zelfs tot het bijeendrijven van alle Meerdaalse evers binnen de kilometerslange muren van het nabije Savenelklooster (zowaar een zwartwildpark avant la lettre). Of het enkel om sangliers purs ging is twijfelachtig, aangezien de populatiegrootte in het Meerdaalwoud werd opgedreven door kruising met tamme varkens. Hoe groot de door landbouwers geleden schade was, is niet altijd duidelijk. Wel zijn uit de achttiende eeuw talloze klachten van dorpelingen aan adellijke jachtheren bekend. In het geval van Ter Rijst en Strihoux was Arenberg opnieuw de kop van jut. Met het afschieten van zwijnen kon hij de boeren niet paaien, want ze stelden onomwonden dat als men in één jaar twintig everzwijnen doodde, men niet mocht vergeten dat er in diezelfde tijdspanne meerdere honderden bijkwamen. Verenigde dorpsgemeenschappen dreigden er vervolgens mee om hun zaak voor het Hof van Bergen te brengen. Raadsheren wisten deze als mutins gekarakteriseerde inboorlingen echter het zwijgen op te leggen door te benadrukken dat hun gronden aan een lagere prijs werden verhuurd. Wie zal ooit iets inbrengen tegen het jachtgenot van de soevereine prins (...) jachtgenot dat altijd bestaan heeft, schreef de hoofdrentmeester vol vertrouwen aan een advocaat. Terug naar Bos ter Rijst, dat in 1973 voor het eerst sinds mensenheugenis in niet-adellijke handen kwam. Niettemin organiseerde de Brusselse bouwpromotor Johannes Baptise L'Ecluse graag jachtpartijtjes met aansluitende champagne-

Vanonder het mos...

© uit Brabant, jg. 1981, nr. 1

© INBO-bosreservatenteam

feestjes. Hij liet daarvoor twaalf everzwijnen (alsook hybriden?) uit het Waalse Nassogne overkomen. De hierboven uiteengezette zwijnerijen indachtig, zorgde hij voor een elektrische omheining rond zijn pas verworven bos van bijna 30 ha groot. Een zwartwildpark van minder dan 200 ha is eigenlijk maar klein bier naar jagersnormen. Bij gebrek aan beschikbaar voedsel bestaat immers de kans dat biggetjes door hun soortgenoten worden opgepeuzeld. Op een zomerse foto van het wilde zwijntjesbos in Ter Rijst – met zijn vele eiken, beuken en kastanjabomen – lijkt alles echter peis en vree (zie foto). Er werd vrijwel zeker bijgevoerd, vermoedelijk met slachtafval. Net voor de verkoop aan de overheid in 1981 werden alle aanwezige zwijnen en hun biggetjes echter 'opgeruimd'. Leden van het INBO-bosreservatenteam vonden recent een mogelijke stille getuige hiervan (zie foto). Sinds 1996 is dit relatief kleine zwartwildpark bosreservaat geworden (niet toevallig vanwege al dat wilde varkensgewoel in het verleden, als we een zegsman van de overheid mogen geloven).

Nu, betekent al die zwijnerij ook iets voor de bosbeheerder? De befaamde boscoloog George Peterken wees al op de toename van bolgewassen in de kruidlaag dankzij een opvallend vleksgewijze rooting by boar. Toeval of niet: in Bos Ter Rijst doen de bollen van Wilde hyacint, Schedegeelster, Daslook, Wilde narcis en zelfs Lenteklokje het in elk geval goed. Evers kunnen ook verhinderen dat massieven van Adelaarsvaren (en meer bepaald hun dichte, gelaagde strooiselmatten) gedurende eeuwen alle verjonging onmogelijk maken in open plekken op leemrijke bodems. Het zetmeelrijke wit van de wortelstokken – het ondergrondse 'geheime wapen' van Adelaarsvaren – kan in de winter dan ook tot meer dan de helft van het zwijnendieet uitmaken! Wat doen we? Terug meer wilde varkens in het bos? Het is in elk geval voer voor een meer diepgaande discussie...

Meer info: hans@hansbe.be